

YURTDIŞI HİZMET BORÇLANMASINDA BORÇLANMA MİKTARININ BELİRLENMESİ

Mustafa ŞEN*

ÖZ

Yurtdışı hizmet borçlanması, yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarına sosyal güvenlik sistemi kapsamında tanınmış önemli bir haktır. Söz konusu borçlanma türü yurt dışında yaşayan milyonlarca vatandaşımızı yakından ilgilendiren ve ne yazık ki yeterli bilgiye sahip olunamaması nedeniyle istismar edilen bir alan haline gelmiştir. Bu yazımız kapsamında yurtdışı hizmet borçlanmasında oldukça önemli bir konu olan ve birçok kişinin zihinlerinde yaşanan sorunlara cevap niteliğinde olacak borçlanma miktarının belirlenmesi konusu üzerinde durulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yurtdışı Hizmet Borçlanması, Borçlanma Süresi, Borçlanma Miktarı, Prim

1. GİRİŞ

Bilindiği üzere, Türk vatandaşlarının yurt dışında 18 yaşını doldurduktan sonra, Türk vatandaşı iken geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ve bu süreleri arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri ile yurt dışında ev kadını olarak geçen süreleri, sosyal güvenlik kuruluşlarına prim ödenmemiş olması ve istekleri halinde, 3201 sayılı “Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun” hükümlerine göre sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilir. Söz konusu kişiler ile yurt dışında çalışmakta iken veya yurda kesin dönüş yaptıktan sonra ölenlerin Türk vatandaşı olan hak sahipleri sigortalının Türkiye’de hiçbir sosyal güvenlik kuruluşuna tabi çalışması yoksa Sosyal Güvenlik Kurumuna, Türkiye’de çalışması varsa en son tabi olduğu sosyal güvenlik kuruluşuna müracaat etmek suretiyle bu Kanunla getirilen haklardan yararlanırlar. Bu çalışmada, yurtdışında geçen süreleri borçlandırılarak aylık almaya hak kazanan kişilerin borçlandıkları sürenin nasıl değerlendirildiği ve yurtdışı hizmet borçlanmasında borçlanma miktarının belirlenmesi konularında açıklamalar yapılacaktır.

* Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Mali Hizmetler Uzmanı

2. BORÇLANILAN SÜRENİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Bilindiği üzere, ülkemiz ile sosyal güvenlik antlaşması imzalanmış ülke olsun veya olmasın yurtdışında çalışan Türk vatandaşları yurtdışında geçen hizmetlerini ve ev kadınlığı sürelerini ülkemiz sosyal güvenlik kanunlarına göre emeklilik, malullük, yaşlılık ve ölüm hallerinde Türkiye’de geçmiş hizmet gibi değerlendirilmesini sağlamak amacıyla borçlanabilirler. Borçlanma kapsamındaki süreler yurtdışında geçen sigortalılık süreleri, bu süreler arasında veya sonunda her birinde bir yıla kadar olan işsizlik süreleri, ev kadını olarak geçen sürelerdir.

Borçlanma için öncelikle “yurtdışı hizmet borçlanma talep dilekçesi” doldurulmalıdır. Ayrıca yurtdışında geçen sürelerin borçlandırılması için bunların borçlanma başvuru sırasında belgelendirilmesi zorunludur.

Başvuru sahibince yurtdışı borçlanma talep dilekçesinde borçlanmak istenilen süre belirtilmişse belirtilen süre, belirtilmemiş ise ispatlayıcı belgelerde kayıtlı bulunan tarihler arasındaki son tarihten geriye doğru olmak üzere borçlanmak istediği gün sayısı esas alınacak olup, bu tespitite 1 yıl 360 gün, 1 ay 30 gün üzerinden hesaplanır.

Sosyal Güvenlik Kanunlarına tabi hizmetleri olanların, borçlandıkları gün sayısı, prim ödeme gün sayıları veya hizmetlerine eklenir. Sigortalılığın başlangıç tarihinden önceki süreler borçlanılmış ise sigortalılığın başlangıç tarihi, borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülür.

Aynı şekilde Türkiye’de sosyal güvenlik kuruluşlarına tabi hizmeti bulunmayan istek sahiplerinin sigortalılıklarının başlangıç tarihi de, borçlarını tamamen ödedikleri tarihten borçlanılan gün sayısı kadar geriye götürülmek suretiyle tespit edilir. Birden fazla yurtdışı hizmet borçlanması yapılması durumunda da sigortalılık süresi başlangıç borcun en son ödendiği tarihten borçlanılan toplam gün sayısı kadar geriye götürülerek belirlenir.

Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılmış ülkelerdeki hizmetlerini, 3201 sayılı Kanuna göre borçlananların, sözleşme yapılan ülkede ilk defa çalışmaya başladıkları tarih, ilk işe giriş tarihi olarak dikkate alınmaz. Ancak sosyal güvenlik sözleşmesinde özel hüküm bulunan 18 ülkedeki (Almanya, Arnavutluk, Avusturya, Azerbaycan, Belçika, Bosna Hersek, Çek Cumhuriyeti, Fransa, Gürcistan, Hırvatistan, Hollanda, İsviçre, Kanada, Kebek, KKTC, Lüksemburg, Makedonya ve Slovakya) sigortalılık sürelerini borçlananların bu ülkelerdeki ilk işe başlama tarihi; Türkiye’de hiç çalışma yoksa ya da Türkiye’deki sigor-

tahliğin başlangıç tarihinden önce ise, aylığa hak kazanılıp kazanılmadığının tespitinde Türkiye’de ilk işe giriş tarihi olarak kabul edilecektir.

Yurtdışı hizmet borçlanmasına ait sürelerin 5510 sayılı Kanuna göre hangi sigortalılık haline göre geçmiş sayılacağıının belirlenmesinde; Türkiye’de sigortalılık varsa borçlanma talep tarihindeki en son sigortalılık haline göre, sigortalılık yoksa 5510 sayılı Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında (bağımsız çalışanlar) geçmiş hizmet süresi olarak kabul edilir.

3. YURTDIŞI SÜRELERİNE AİT BORÇLANMA MİKTARININ BELİRLENMESİ

Öncesinde, borçlanılacak her bir gün için 3,5 dolar üzerinden tahakkuk ettirilen borç tutarı, 08.05.2008 tarihinden sonra yapılan veya yapılacak olan başvurular için geçerli olmak üzere değiştirilmiştir. Buna göre, başvuru tarihindeki 5510 sayılı Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanununun 82 nci maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın yüzde 32’si, borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilen borç tutarıdır. 3201 sayılı Kanun uygulaması yönüyle 08.05.2008 tarihinde yürürlüğe giren 5510 sayılı Kanunun 82 nci maddenin birinci fıkrasında günlük kazancın alt sınırı, İş Kanunu gereğince 16 yaşından büyük işçiler için belirlenen bir aylık brüt asgarî ücretin otuzda biri, üst sınırı ise günlük kazanç alt sınırınının 6,5 katı olarak belirlenmiştir. Yurtdışı sürelerinin borç tutarının hesabında kullanılması ile sınırlı olmak üzere buradaki alt sınırı yeniden belirlemeye Bakanlar Kurulu yetkili kılınmıştır. Bu durumda, Sosyal Güvenlik Kurumuna ödenecek olan borçlanma tutarı, başvuru tarihinde geçerli olan günlük prime esas kazancın alt ve üst sınırları arasında kalmak kaydıyla başvuru sahibince seçilen kazancın yüzde 32’sinin borçlanılmak istenen gün sayısı ile çarpımı kadardır. Başvuru tarihi, borçlanma talebine ilişkin dilekçenin Kurum kayıtlarına geçtiği tarihtir. Ancak, taahhütlü, iadeli taahhütlü veya acele posta olarak gönderilen yurtdışı borçlanma taleplerinde, dilekçenin postaya verildiği tarih, başvuru tarihi olarak kabul edilir. Konuyla ilgili örnekler şu şekildedir;

Örnek 1:

18.09.2012 tarihinde yurtdışında geçen 20 yıllık sigortalılık süresini günlük prime esas asgari kazanç üzerinden borçlanma talebinde bulunulduğunu

varsayalım. Bu durumda ödenmesi gereken borç tutarı: 18.09.2012 tarihi itibari ile prime esas asgari günlük kazanç 31.35.-TL'dir Borçlanma talebinde bulunulan tarih itibari ile geçerli olan günlük prime esas kazancın alt sınırı 31.35 TL, üst sınırı ise bunun 6,5 katı, yani 203.78 TL'dir. Seçilen prime esas kazanç alt ve üst sınırlar arasında bulunduğundan borcun tespitinde öncelikle yüzde 32 oranı uygulanmak sureti ile bir günlük borç miktarı, daha sonra bu miktar 7200 ile çarpılarak 20 yıllık borç miktarı hesaplanacaktır. Buna göre, bir günlük borçlanma miktarı $31.35 \times \%32 = 10.032$.- TL, 20 yıllık (7200 gün) borçlanma karşılığı ödenecek miktar ise $10,032 \times 7200 \text{ gün} = 72230,40$ -TL'dir.

Örnek 2:

20.08.2012 tarihinde yurtdışında geçen 20 yıllık sigortalılık süresini günlük prime esas kazancın üst sınırı üzerinden borçlanma talebinde bulunduğunu varsayalım. Bu durumda ödenmesi gereken borç tutarı: Borçlanma talebinde bulunulan tarih itibari ile geçerli olan günlük prime esas kazancın üst sınırı (azami) 203.78 TL'dir. Borcun tespitinde öncelikle yüzde 32 oranı uygulanmak sureti ile bir günlük borç miktarı, daha sonra bu miktar 7200 ile çarpılarak 20 yıllık borç miktarı hesaplanacaktır. Buna göre, bir günlük borçlanma miktarı $203.78 \times \%32 = 65.2096$.- TL, 20 yıllık borçlanma karşılığı ödenecek miktar ise $65.2096 \times 7200 = 469509,12$.-TL'dir.

4. SONUÇ

Türk vatandaşları, yurtdışında geçen ve belgelendirilen sigortalılık süreleri ile bu sigortalılık süreleri arasında veya sonundaki işsizlik sürelerinden her birinde bir yıla kadar olan kısmının ve yurtdışında ev kadını olarak geçen sürelerinin, talepleri halinde borçlandırılarak sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi neticesinde aylık almaya hak kazanmaktadırlar.

Başvuru sahibince yurtdışı borçlanma talep dilekçesinde borçlanmak istenilen süre belirtilmişse belirtilen süre, belirtilmemiş ise ispatlayıcı belgelerde kayıtlı bulunan tarihler arasındaki son tarihten geriye doğru olmak üzere borçlanmak istediği gün sayısı esas alınır.

Ayrıca başvuru tarihindeki 5510 sayılı Kanununun 82 nci maddesinde belirtilen prime esas asgari ve azamî günlük kazanç arasında seçilecek günlük kazancın yüzde 32'si, borçlanılacak her bir gün için tahakkuk ettirilen borç tutarıdır.

KAYNAKÇA

T.C. Yasalar (22.05.1985). **3201 sayılı Yurt Dışında Bulunan Türk Vatandaşlarının Yurt Dışında Geçen Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun.** Ankara : Resmi Gazete (18761 sayılı)

T.C. Yasalar (16.06.2006). **5510 sayılı Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu.** Ankara : Resmi Gazete (26200 sayılı)